

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “โครงสร้างและบทบาทของสถานีวิทยุสถาบันการศึกษา” นี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยทำการศึกษสถานีวิทยุสถาบันการศึกษาเพียง 3 สถานี ได้แก่ สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนื่องจากทั้ง 3 สถานีนี้ถือเป็นสถานีวิทยุสถาบันการศึกษารุ่นบุกเบิก เพราะก่อตั้งมาก่อน

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลของผู้วิจัยแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

1. แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้แก่

1.1 สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- (1) เอกสาร สถานีวิทยุ ม.ก. ในวันนี้
- (2) หนังสือประมวล ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศ สถานีวิทยุ ม.ก. กุมภาพันธ์ 2540
- (3) หนังสือ สถานีวิทยุ ม.ก. ครบรอบ 30 ปี 20 กันยายน 2540
- (4) ผังรายการประจำเดือน กันยายน-ตุลาคม 2541

1.2 สถานีวิทยุกระจายเสียงธรรมศาสตร์

- (1) ประวัติสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- (2) การจำแนกสัดส่วนรายการสถานีวิทยุกระจายเสียง
- (3) รายการกระจายเสียงประจำวัน สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ภายในช่วงปี 2521-2523)
- (4) (สำเนา) ข้อบังคับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ว่าด้วยสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ปชส. 10) พ.ศ.2508
- (5) แผนที่แสดงรัศมีพื้นที่การกระจายเสียงของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- (6) ผังรายการ ปี2541

- (7)(สำเนา) ข้อบังคับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ว่าด้วยสถานีวิจัยกระจายเสียง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ปชส. 10) พ.ศ.2521
- (8)เอกสาร โครงการขยายห้องปฏิบัติการสาขาวิทยุกระจายเสียง แผนกสื่อสารวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ.2521-2522
- (9)เอกสารร่าง โครงการขอขยายสถานีวิจัยกระจายเสียงธรรมศาสตร์

1.3 สถานีวิจัยแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- (1) แผ่นพับสถานีวิจัยจุฬาฯ (ปี 2538)
- (2) หนังสือครบรอบ 30 ปี สถานีวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 25 พฤศจิกายน 2538
- (3) ระเบียบจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าด้วยสถานีวิจัยแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2540
- (4) ผังรายการสถานีวิจัยจุฬาฯ 2540
- (5) ประกาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารสถานีวิจัยแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- (6) ระเบียบจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าด้วยการบริหารงาน สถานีวิจัยจุฬาฯ พ.ศ. 2538
- (7) ผังองค์กรของสถานีวิจัยจุฬาฯ
- (8) โครงสร้างการบริหารงานสถานีวิจัยจุฬาฯ รูปแบบรัฐวิสาหกิจ ภายใต้การกำกับดูแลของมหาวิทยาลัย
- (9) เอกสาร โครงสร้างสถานีวิจัยแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- (10) ผังรายการสถานีวิจัยจุฬาฯ 2541
- (11)เอกสาร งานวิจัยของ จาระไน แกลโกศล เรื่อง พฤติกรรมกรังวิทยุของชาวกรุงเทพมหานคร
- (12) ผังรายการสถานีวิจัยจุฬาฯ 2542
- (13)วิทยานิพนธ์ ของ พัชรี พรหมคช เรื่อง “การวิเคราะห์รายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษาของสถานีวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”
- (14)รายงานประจำปี 2533 กองบริการการศึกษา ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. แหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล เป็นผู้ที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์พูดคุยเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานีนี้นั้นๆ ได้แก่

2.1 ผศ.อนุพร สุวรรณวาทกสิกิจ ผู้ช่วยผู้อำนวยการและหัวหน้าสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ให้ข้อมูลที่เป็นเอกสารเกี่ยวกับสถานีวิทยุ ม.ก. รวมทั้งให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของสถานี ทำงานในสถานีวิทยุ ม.ก.มาเป็นระยะเวลา 12 ปี และดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าสถานี มาตั้งแต่ปี 2522 จนถึงปัจจุบัน (2542)

2.2 รศ.บำรุง สุขพรรณ หัวหน้าสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของสถานีวิทยุธรรมศาสตร์ และสภาพทั่วไปของสถานีในปัจจุบัน ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานีวิทยุ ธรรมศาสตร์ตั้งแต่ปลายปี 2540-ปัจจุบัน (2542)

2.3 รศ.อรทัย ศรีสันติสุข อดีตผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานและพัฒนาการของสถานีวิทยุธรรมศาสตร์ ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะช่วงระยะเวลาที่อาจารย์ยังดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานี รวมทั้งให้ข้อมูลที่เป็นเอกสารงานวิจัยของอาจารย์เองเกี่ยวกับสถานีวิทยุธรรมศาสตร์ เริ่มเข้ามาทำงานในสถานีวิทยุธรรมศาสตร์ตั้งแต่ปี 2516 และดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานีวิทยุธรรมศาสตร์ตั้งแต่ปี ปลายปี 2534-กลางปี 2537

2.4 คุณปทุมมาศ เพ็ญการรบ เจ้าหน้าที่ฝ่ายรายการของสถานีวิทยุธรรมศาสตร์ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานีวิทยุธรรมศาสตร์ที่เป็นเอกสารและพาเยี่ยมชมบริเวณสถานี รวมทั้งอธิบายการปฏิบัติงานของนักศึกษาให้ผู้วิจัย เริ่มเข้าทำงานในสถานีวิทยุธรรมศาสตร์ตั้งแต่ปี 2522 จนถึงปัจจุบัน (2542)

2.5 คุณลัดดา จันทร์สว่างภพ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้แนะนำผู้วิจัยเกี่ยวกับสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยรวม และให้ข้อมูลที่เป็นเอกสารเพื่อนำมาประกอบการวิจัย ทำงานในสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปี 2540 จนถึงปัจจุบัน (2542)

2.6 คุณผกา มาศ ชิตสุข พนักงานแผนกการเงินสถานีวิทยุแห่งจุฬาฯ ให้ข้อมูลด้านการเงินของสถานีวิทยุแห่งจุฬาฯ ทำงานในสถานีวิทยุแห่งจุฬาฯ ตั้งแต่ปี 2536 ถึงปัจจุบัน (2542)

2.7 คุณสมพงษ์ สังข์นิม หัวหน้าแผนกเทคนิคของสถานีวิทยุแห่งจุฬาฯ ให้ข้อมูลด้านการส่งกระจายเสียงและเกร็ดรายละเอียดเกี่ยวกับสถานีวิทยุแห่งจุฬาฯ ในอดีต ทำงานในสถานีวิทยุแห่งจุฬาฯ ตั้งแต่ปี 2510 จนถึงปัจจุบัน (2542)

2.8 คุณกรรณิการ์ ไต่ะมีนา หัวหน้างานควบคุมการออกอากาศ สถานีวิทยุแห่งจุฬาฯ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรายการ ของสถานีวิทยุแห่งจุฬาฯ ทำงานในสถานีวิทยุแห่งจุฬาฯ ตั้งแต่ปี 2532 ถึงปัจจุบัน (2542)

3. แหล่งข้อมูลที่เป็นแถบบันทึกเสียง ได้แก่

3.1 แถบบันทึกเสียงรายการของสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.2 แถบบันทึกเสียงรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

3.3 แถบบันทึกเสียงรายการของสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัย เพื่อนำมาใช้ในการศึกษาวิจัย ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล 4 ลักษณะ คือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสาร ผู้วิจัยต้องการจะทราบถึงข้อมูลขั้นต้นโดยรวมของสถานีวิทยุสถาบันการศึกษาแต่ละสถานี เพื่อที่จะได้ง่ายต่อการทำความเข้าใจในขั้นต่อ ๆ ไป ผู้วิจัยจึงเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสารก่อน ได้แก่ สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โดยผู้วิจัยใช้วิธีการโทรศัพท์ไปติดต่อยังวิทยุสถาบันทั้ง 3 แห่ง และแจ้งความประสงค์ว่า ต้องการจะขอข้อมูลเกี่ยวกับสถานีฯ เพื่อจะนำมาใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งทั้ง 3 สถานีก็ได้ให้ความอนุเคราะห์เป็นอย่างดี โดยผู้วิจัยเป็นคนไปรับข้อมูลด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม ข้อมูลของสถานีทั้ง 3 มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้วิจัยจึงต้องคอยติดตามและเก็บข้อมูลที่เป็นเอกสารใหม่ๆ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

เมื่อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสารแล้ว ก็จะทำการศึกษาให้เข้าใจ และตรวจสอบดูว่า มีส่วนใดที่ยังไม่ได้รับความเข้าใจที่กระจ่างหรืออยากรู้สิ่งอื่น ๆ นอกเหนือจากข้อมูลที่ได้จากเอกสาร จากนั้น ผู้วิจัยก็จะขออนุญาตทำการสัมภาษณ์ แหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคลดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ซึ่งมีทั้งการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ และสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว แต่ทั้งสองแบบจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแถบบันทึกเสียงรายการของสถานีวิทยุสถาบันการศึกษา

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการบันทึกรายการของสถานีวิทยุสถาบันการศึกษา 3 แห่ง คือ สถานีวิทยุ ม.ก. สถานีวิทยุธรรมศาสตร์ และสถานีวิทยุแห่งจุฬาฯ ตั้งแต่วันที่ 13 กุมภาพันธ์ ถึงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2542 โดยสุ่มเลือกบันทึกเฉพาะวันอังคาร วันพฤหัสบดี และวันเสาร์ โดยให้วันอังคารและวันพฤหัสบดีเป็นตัวแทนของวันธรรมดา และวันเสาร์เป็นตัวแทนของวันหยุด เนื่องจากวันธรรมดาและวันหยุดรูปแบบของรายการจะแตกต่างกัน การบันทึกจะบันทึกตั้งแต่เริ่มเปิดสถานีจนกระทั่งปิดสถานี มีจำนวนแถบบันทึกเสียงทั้งหมด 143 ม้วน รวมเวลา 150 ชั่วโมง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตการณ์ (Observer-as-observer)

ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตการณ์ทำงานของสถานีวิทยุ ม.ก. สถานีวิทยุธรรมศาสตร์ และสถานีวิทยุจุฬาฯ เป็นระยะเวลาสถานีละ 2 สัปดาห์ โดยเข้าไปศึกษาลักษณะการทำงานและวิธีการดำเนินงานของสถานี รวมทั้งดูวิธีการผลิตรายการและการออกอากาศของทั้ง 3 สถานี

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลต่าง ๆ แล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์โดยใช้กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ดังนี้

1. กรอบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการปฏิบัติงานขององค์กร
สื่อมวลชน

ใช้ในการวิเคราะห์ว่า มีปัจจัยเงื่อนไขใดบ้างที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของสถานีวิทยุสถาบัน และมีผลอย่างไร โดยจะใช้ทฤษฎีนี้มาเป็นกรอบแนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างและการดำเนินงานของสถานีวิทยุสถาบันการศึกษา

2. กรอบแนวคิดทฤษฎีเชิงบรรทัดฐานเกี่ยวกับระบบการกระจายเสียงในลักษณะที่เป็นการกระจายเสียงเพื่อสาธารณะ

ใช้ในการวิเคราะห์ว่า สถานีวิทยุสถาบันการศึกษาซึ่งถือเป็นสถานีวิทยุเพื่อสาธารณะควรมีลักษณะอย่างไร สื่อควรจะทำหน้าที่และบทบาทอย่างไร รวมทั้งปรัชญาที่สถานีวิทยุเพื่อสาธารณะพึงมี ซึ่งทั้งหมดจะออกมาในรูปของโครงสร้างและการดำเนินงานของสถานีฯ จึงใช้ทฤษฎีนี้เป็นกรอบในการวิเคราะห์เกี่ยวกับการแสดงบทบาทของสถานีวิทยุสถาบันการศึกษา

การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลนี้นำเสนอโดยใช้การพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) เพื่ออธิบายถึงโครงสร้างและบทบาทของสถานีวิทยุสถาบันการศึกษา และได้กำหนดหัวข้อการนำเสนอ ดังนี้

1. ลักษณะความสัมพันธ์ของโครงสร้าง และการดำเนินงานของสถานีวิทยุสถาบันการศึกษา
2. การส่งผลของโครงสร้างและการดำเนินงานที่มีต่อการแสดงบทบาทของสถานีวิทยุสถาบันการศึกษา
3. สรุปผลและข้อเสนอแนะ